

Κτηνοτροφία στις ορεινές περιοχές: από τις ευρωπαϊκές οδηγίες στην τοπική πραγματικότητα

Μ. Σιόλιου - Καλουδοπούλου¹ και Ι. Ισπικούδης²

¹ Université de Paris IV- Panthéon- La Sorbonne,

² Εργαστήριο Λιβαδικής Οικολογίας, ΑΠΘ, 541 24 Θεσσαλονίκη

Περίληψη

Από τη δημιουργία της κοινής ευρωπαϊκής αγροτικής πολιτικής, η ευρωπαϊκή ύπαιθρος έχει υποστεί από τις ριζικότερες μεταβολές στην ιστορία της. Οι ορεινές ελληνικές περιοχές δεν αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα, αφού δεν έμειναν ανεπηρέαστες από την εφαρμογή ευρωπαϊκών οδηγιών και κανονισμών. Σκοπός της ΚΑΠ ήταν και είναι να ρυθμίσει την παγκόσμια αγορά. Οι αντισταθμιστικές πληρωμές στους ευρωπαίους κτηνοτρόφους για ενδεχόμενες απώλειες κέρδους, που μεταφράστηκαν κυρίως στην Οδηγία 75/268 και στον Κανονισμό 2078/92 είχαν συνέπειες αμφιλεγόμενες στις μεσογειακές ορεινές περιοχές, που αναγνωρίζονται λόγω των κοινωνικό-οικονομικών ιδιαιτεροτήτων του ως μειονεκτικές περιοχές (Less Favoured Areas - LFA). Ο χαρακτηρισμός τους αυτός αυξάνει τις πιθανότητες επιχορηγήσεων από την ευρωπαϊκή κοινότητα, αλλά η μέχρι τώρα εφαρμογή τους δεν προέβλεπε ξεκάθαρα οικολογικές συνιστώσες. Η εφεξής εφαρμογή, λαμβάνοντας υπόψη οικολογικούς παράγοντες, επιτάσσει την αναθεώρηση της μέχρι τώρα δασικής πολιτικής, όσον αφορά τη βόσκηση στις ελληνικές ορεινές περιοχές, με κριτήριο όχι μόνον την περιβαλλοντική αλλά και την κοινωνική και πολιτισμική χρησιμότητα.

Λέξεις κλειδιά: Εξισωτικές αποζημιώσεις, μειονεκτικές περιοχές.

Εισαγωγή

Η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, ιδιαίτερα της παραδοσιακής, στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές όχι μόνο αξιοποιεί τους φυσικούς πόρους αλλά εξασφαλίζει και το μέλλον της υπαίθρου, «συγκρατώντας» μέρος του πληθυσμού (Lyrintzis et al. 1998). Εντούτοις, η ποιμενική κτηνοτροφία στην Ελλάδα συντηρείται κυρίως από ηλικιωμένα άτομα και εξασκείται κατά τρόπο παραδοσιακό. Αυτό πολλές φορές είναι σε βάρος και της κτηνοτροφίας και του περιβάλλοντος. Για να μεγιστοποιηθούν τα μεγέθη σε ένα λιβάδι είναι αναγκαία η θέσπιση κανόνων, λαμβάνοντας υπόψη ότι πρόκειται για δυναμικά οικοσυστήματα, που παρέχουν επίσης σημαντικές κοινωνικές λειτουργίες (εργασία για τους μόνιμους κατοίκους, υπαίθρια αναψυχή, ποικιλομορφία τοπίου) και περιβαλλοντικές ωφέλειες (προστασία εδαφών, βιοποικιλότητα κτλ.).

Στις επιδιώξεις της Δασοπονίας πρέπει να είναι και η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας μέσα από ορθολογικά μοντέλα διαχείρισης των λιβαδικών εκτάσεων, καλύπτοντας όλες τις συνιστώσες μια αειφορικής διαχείρισης: οικονομική, οικολογική και κοινωνική.

Στο παρελθόν επισημάνθηκε η αναγκαιότητα ενός πολιτικού πλαισίου, το οποίο θα όριζε την κτηνοτροφία, λαμβάνοντας υπόψη και τις οικολογικές διαστάσεις, έτσι ώστε να βελτιωθεί η σχέση δάσους-κτηνοτροφίας και να υπάρξει ορθολογική πολιτική διαχείρισης λιβαδιών (Μακέδος 1998). Σύμφωνα με το Φραγκιουδάκη (1998), είναι απαραίτητη η οριοθέτηση των λιβαδιών στο δασικό χώρο και στη συνέχεια η επιστημονική καταγραφή της δυναμικής του οικοσυστήματος, έτσι ώστε η κατά χώρο και χρόνο ρύθμιση της βόσκης

να μην επηρεάζει αρνητικά τις υπόλοιπες ωφέλειες που παρέχουν τα οικοσυστήματα. Οι αντισταθμιστικές πληρωμές στους ευρωπαϊούς κτηνοτρόφους για ενδεχόμενες απώλειες κέρδους, που μεταφράστηκαν κυρίως στην οδηγία 75/268 και στον κανονισμό 2078/92, είχαν συνέπειες αμφιλεγόμενες στις μεσογειακές ορεινές περιοχές, ενώ η αντιστάθμιση υπέρ των περιοχών που παρουσιάζουν φυσικά μειονεκτήματα (εξισωτική αποζημίωση Νο 1 μειονεκτικών περιοχών), της οποίας η νομική βάση στηρίζεται στο άρθρο 13 σημείο α του καν. (ΕΕ) 1257/99, αποτελεί ένα καινοτόμο μέτρο που αντιπροσωπεύει την καινούργια αντίληψη στο θέμα της βόσκησης στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Για πρώτη φορά λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο οικολογικές και περιβαλλοντολογικές παράμετροι στον υπολογισμό των εξισωτικών αποζημιώσεων, αλλά θεσπίζονται και οι ελάχιστες και απλές περιβαλλοντικές δεσμεύσεις των παραγωγών σε ζώνες ορεινές και ημιορεινές, με σκοπό τη λελογισμένη βόσκηση.

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι αφενός η παρουσίαση της νέας προσέγγισης της ευρωπαϊκής αγρο-δασικής πολιτικής και αφετέρου η ανάγκη αναθεώρησης της μέχρι τώρα ελληνικής δασικής πολιτικής στις βοσκόμενες δασικές εκτάσεις, αφού ο ρόλος των δασαρχείων θεωρείται ζωτικός για την αειφορική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών

Χαρακτηριστικά του μέτρου

Οι περιοχές εφαρμογής του μέτρου είναι οι ορεινές μειονεκτικές και με ειδικά προβλήματα περιοχές, που περιέχονται στον κοινοτικό κατάλογο της Οδηγίας 85/148/ΕΟΚ όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει μέχρι σήμερα. Το μέτρο είναι σχετικά νέο, δεδομένου ότι καλύπτει την περίοδο 2000-2006, αλλά ουσιαστικά είναι η συνέχιση του μέτρου που εφαρμόστηκε με νομική βάση του Καν. (ΕΚ) 950/97 και τη 2^η προγραμματική περίοδο και ήταν ενταγμένο στο 1,1 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Τομέα Γεωργίας 1994-1999.

Ο στόχος δε διαφέρει των προηγούμενων επιδοτήσεων για την κτηνοτροφία και συνίσταται στη συνέχιση της στήριξης της άσκησης γεωργικής δραστηριότητας στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Η χορήγηση της ετήσιας εξισωτικής αποζημίωσης αφορά περίπου 180.000 γεωργοκτηνοτρόφους, μόνιμους κατοίκους των περιοχών αυτών, καθώς και τους μετακινούμενους κτηνοτρόφους, ως αντιστάθμισμα της απώλειας εισοδήματος που υφίστανται από την επίδραση των μονίμων φυσικών μειονεκτημάτων που επικρατούν στις περιοχές αυτές. Η πληρωμή της αναληφθείσας υποχρέωσης των δικαιούχων ήδη άρχισε να πληρώνεται από το 2000. Το συνολικό ετήσιο ποσό της εξισωτικής αποζημίωσης που μπορεί να χορηγηθεί κατά περίπτωση δικαιούχου δύναται να φθάσει μέχρι και 5.000 Ευρώ (Πίνακας 1). Τα μοναδιαία ύψη ενίσχυσης υπολογίζονται με βάση το εκτάριο, ενώ η ύπαρξη πράσινου πιστοποιητικού αυξάνει το ποσό (Πίνακες 2 και 3) (Υπουργείο Γεωργίας).

Πίνακας 1. Ύψος της εξισωτικής αποζημίωσης.

Περιοχή	Δικαιούχος	Ποσά σε Ευρώ
Ορεινή περιοχή	Νέος γεωργός, άρθρο 8 1257/99	4.500
	Νέος γεωργός, άρθρο 8 με πράσινο πιστοποιητικό και βιώσιμη εκμ/ση	5.000
	Κάτοικος νησιών Αιγαίου	4.000
	Λοιποί δικαιούχοι	3.500
Μειονεκτικές και με ειδικά προβλήματα περιοχές	Νέος γεωργός, άρθρο 8 1257/99	3.500
	Νέος γεωργός, άρθρο 8 με πράσινο πιστοποιητικό και βιώσιμη εκμ/ση	4.750
	Κάτοικος νησιών Αιγαίου	3.750
	Λοιποί δικαιούχοι	3.250

Πίνακας 2. Ύψη ενίσχυσης σε ορεινές περιοχές, ποσά σε Ευρώ ανά εκτάριο.

Τρόπος αξιοποίησης έκτασης	Νέος γεωργός		Λοιποί δικαιούχοι	
	Με πράσινο πιστοποιητικό	Άρθρο 8	Με πράσινο πιστοποιητικό	Άρθρο 8
Ζωοτροφές για πώληση Αρωματικά, φαρμακευτικά φυτά Ψυχανθή σιτηρά Είδη εκτός διατροφής	80	75	70	60
Λοιπές καλλιέργειες	45	45	45	45
Βοσκότοποι με συγκομιζόμενες ζωοτροφές για αυτοκατανάλωση	100	90	80	70
Βοσκότοποι χωρίς συγκομιζόμενες ζωοτροφές για αυτοκατανάλωση	84	75	66	58

Πίνακας 3. Ύψη ενίσχυσης σε μειονεκτικές περιοχές, ποσά σε Ευρώ ανά εκτάριο.

Τρόπος αξιοποίησης έκτασης	Νέος γεωργός		Λοιποί δικαιούχοι	
	Με πράσινο πιστοποιητικό	Άρθρο 8	Με πράσινο πιστοποιητικό	Άρθρο 8
Ζωοτροφές για πώληση Αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά Ψυχανθή σιτηρά Είδη εκτός διατροφής	80	70	60	50
Λοιπές καλλιέργειες	40	40	40	40
Βοσκότοποι με συγκομιζόμενες ζωοτροφές για αυτοκατανάλωση	95	85	75	65
Βοσκότοποι χωρίς συγκομιζόμενες ζωοτροφές για αυτοκατανάλωση	84	71	63	55

Στον υπολογισμό των εξισωτικών αποζημιώσεων λαμβάνονται υπόψη αφενός η ύπαρξη του πράσινου πιστοποιητικού και αφετέρου όχι μόνο νομικοί παράμετροι αλλά, και οικολογικοί. Οι προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται για τις εκτάσεις των βοσκόμενων λιβαδικών εκτάσεων για να ληφθούν υπόψη στον υπολογισμό του ύψους ενίσχυσης είναι:

- Το λιβάδι θα πρέπει να κατέχεται νόμιμα, εφόσον πρόκειται για κοινόχρηστη έκταση (δημοτική ή κοινοτική).
- Για την είσοδο των ζώων στα δημοτικά και κοινοτικά λιβάδια εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 1080/80, όπως ισχύουν.

Ειδικότερα για να ληφθούν υπόψη οι καταστάσεις, που συντάσσονται στα πλαίσια εφαρμογής του ανωτέρου νόμου θα πρέπει:

- 1) να περιέχουν το σύνολο των κτηνοτρόφων που έχουν δικαίωμα να βόσκουν τα ζώα τους καθώς και τον αριθμό των ζώων κατά κτηνοτρόφο, που έχουν δικαίωμα εισόδου στο λιβάδι,

- 2) να αξιολογούνται συστηματικά από ζώα της εκμετάλλευσης (βοοειδή, αιγοπρόβατα, ιπποειδή),
- 3) η πυκνότητα των ζώων ανά εκτάριο δε θα πρέπει να είναι μεγαλύτερη από 1 ζωική μονάδα.

Με δεδομένο ότι πληρούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις, στους υπολογισμούς για την αντιστοιχία ζωικών μονάδων σε ισοδύναμη έκταση για τον υπολογισμό του ύψους ενίσχυσης θα λαμβάνεται η σχέση 1 ζωική μονάδα = 10 στρέμματα λιβαδιού. Η σχέση αυτή μπορεί να μεταβληθεί στις περιπτώσεις εφαρμογής της δράσης της εκτατικοποίησης κάτω από συγκεκριμένες δεσμεύσεις.

Η καινοτομία αυτού του μέτρου συνίσταται στο γεγονός, ότι ο σκοπός δεν περιορίζεται μόνο στην αντιστάθμιση μέρους της απώλειας, που οφείλεται στα φυσικά μειονεκτήματα, αλλά και στην παραμονή ενός ελάχιστου αποδεκτού ορίου πληθυσμού, το οποίο θα διασφαλίζει μέσω της άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας, τη συνέχιση της χρήσης γεωργικών γαιών, την προστασία και διατήρηση του αγροτικού τοπίου, και τη διατήρηση και παραγωγή αειφόρων καλλιεργητικών συστημάτων.

Οι κοινωνικές λειτουργίες των λιβαδιών, π.χ. η αισθητική αξία των τοπίων, εκτιμούνται όλο και περισσότερο στην εποχή μας, ως απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση οικολογικής ισορροπίας, αλλά και για βελτίωση της ποιότητας της ζωής. Είναι φανερό ότι η εφαρμογή αυτού του μέτρου μπορεί ενδεχομένως να σταθεροποιήσει ή και να αυξήσει τους ορεινούς πληθυσμούς (Lyrintzis et al. 1998), αφού βελτιώνει το εισόδημά τους και αναβαθμίζει την ποιότητα ζωής τους.

Κώδικας Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (ΚΟΓΠ)

Είναι αναγκαία η αναθεώρηση της γενικότερης δασικής πολιτικής στα θέματα κτηνοτροφίας και ειδικότερα η θέσπιση συγκεκριμένων διαχειριστικών πλαισίων, έξω από τα στενά όρια της ξυλοπαραγωγικής δραστηριότητας (Bonnier 1999), αφού ο δασικός τομέας καλείται να παίξει ένα βασικό ρόλο ως διοικητικά, επιστημονικά και ηθικά υπεύθυνος της διαχείρισης των λιβαδικών εκτάσεων. Η αναγκαιότητα μελετών διαχείρισης των λιβαδικών εκτάσεων σε επιστημονική βάση, δηλαδή με τους κανόνες που θέτει η λιβαδοπονική επιστήμη και η συνεργασία με τους τοπικούς ορεινούς πληθυσμούς, αποδεικνύονται απαραίτητες για την ορθολογική διαχείριση των λιβαδικών εκτάσεων. Προβλήματα, όπως η απουσία λεπτομερής καταγραφής των ορίων των λιβαδικών εκτάσεων, θα λυθούν βαθμιαία με το δασικό και εθνικό κτηματολόγιο. Οι συμβάσεις μακροχρόνιας ενοικίασης λιβαδικών εκτάσεων από τα δασαρχεία στις κοινότητες, με προδιαγραφές διαχείρισης από τη δασική υπηρεσία, μπορούν να αποδείξουν έμπρακτα τις δυνατότητες της σύγχρονης δασοπονίας, στην οποία η κτηνοτροφία αποτελεί μοχλό ανάπτυξης και όχι τροχοπέδη για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, αποσκοπώντας έτσι στην αειφορική εκμετάλλευση, καλύπτοντας όλες τις διαστάσεις της: κοινωνικές, οικονομικές και οικολογικές. Η δύσκολη σχέση ανάμεσα σε δασικούς και κτηνοτρόφους μπορεί να εξελιχθεί σε συνεργασία, αφού οι τελευταίοι καλούνται να σεβαστούν τον Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής.

Ο Κώδικας Ορθής Γεωργικής Πρακτικής, ως οι ελάχιστες και απλές περιβαλλοντικές δεσμεύσεις των παραγωγών σε ορεινές και ημιορεινές ζώνες, όπου η γεωργία και η κτηνοτροφία έχουν εκτατικό έως ημι-εκτατικό χαρακτήρα, αποτελεί την ελάχιστη δέσμευση των παραγωγών προκειμένου να δικαιούνται την εξισωτική αποζημίωση.

Για τις λιβαδικές εκτάσεις ο κώδικας ορθής γεωργικής πρακτικής προϋποθέτει να:

- τηρούνται οι αποφάσεις των νομαρχιών σχετικά με την έναρξη και λήξη της περιόδου βόσκησης, καθώς και με τον αριθμό κοπών και το χρόνο πρώτης και τελευταίας κοπής χόρτου,
- απαγορεύεται η χρήση φωτιάς για την αναβλάστηση των λιβαδιών,
- μην επιτρέπεται η βόσκηση εκτάσεων για τις οποίες υπάρχουν απαγορεύσεις της δασικής νομοθεσίας (καμένες, αναδασωθείσες κτλ.), καθώς και εκτάσεις, οι οποίες έχουν ενταχθεί σε αγροπεριβαλλοντικά προγράμματα, στα οποία απαγορεύεται η βόσκηση (μακροχρόνια παύση εκμετάλλευσης γεωργικών γαιών),
- μην υπερβαίνει η βοσκοφόρτωση (πυκνότητα βόσκησης) τη βοσκοϊκανότητα. Για τις ανάγκες του προγράμματος η πυκνότητα βόσκησης ορίζεται σε 1 MZK/ ha για τις ορεινές περιοχές. Ομοίως ορίζεται σε 1 MZK/ha για τα νησιά στα οποία όμως η βόσκηση δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 120 μέρες ανά χρόνο. Όμως 1 MZK αντιστοιχεί με 6 μικρά ζώα (αίγες ή πρόβατα) και αν ληφθεί υπόψη ότι η βοσκοϊκανότητα των ελληνικών λιβαδιών δεν είναι μεγαλύτερη από 1 πρόβατο ή αίγα ανά εκτάριο (Papanastasis et al. 1990), τότε γίνεται φανερό ότι η βοσκοφόρτωση ξεπερνά κατά πολύ τη βοσκοϊκανότητα.
- μην χρησιμοποιούνται στην εκτροφή βοοειδών απαγορευμένες ουσίες με βάση την Οδηγία 96/22/ΕΚ ή ουσίες που επιτρέπονται μεν με βάση την ανωτέρω Οδηγία, αλλά χρησιμοποιούνται παράνομα. Δεν επιτρέπεται επίσης εφαρμογή της Οδηγίας 96/23/ΕΚ, ούτε να βρεθούν σε οποιαδήποτε μορφή στην εκμετάλλευση απαγορευμένη ουσία, ή προϊόν ή επιτρεπόμενη ουσία ή προϊόν που κατέχεται παράνομα, με βάση την Οδηγία 96/22/ΕΚ.

Συμπεράσματα και συζήτηση

Η καινούργια προσέγγιση της Ευρωπαϊκής αγρο-δασικής πολιτικής αναγνωρίζει την ποικιλότητα των χρήσεων και ωφελειών των λιβαδικών εκτάσεων. Επισημαίνει την ανάγκη εφαρμογής ορθολογικής βόσκησης, με σκοπό τη διατήρηση του οικολογικού δυναμικού τους, καθώς και την ολοένα αυξανόμενη συνειδητοποίηση των αισθητικών και οικολογικών παραμέτρων του αγρο-δασικού πολιτισμικού τοπίου. Η εφεξής εφαρμογή των οδηγιών και κανονισμών επιτάσσει την αναθεώρηση της μέχρι τώρα δασικής πολιτικής, όσον αφορά τη βόσκηση στις ελληνικές ορεινές περιοχές, με κριτήρια την περιβαλλοντική, κοινωνική και πολιτισμική χρησιμότητα των λιβαδιών. Στα πλαίσια της σύγχρονης δασοπονίας, που αποσκοπεί στην αειφορική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, η κτηνοτροφία αποτελεί μοχλό ανάπτυξης και όχι τροχοπέδη για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Βιβλιογραφία

- Bonnier, J. 1999. Aménagement forestier en régions méditerranéennes, pp. 207-215. L'aménagement forestier, Revue forestière française, numéro spéciale 1999, édité par l'école nationale du génie rurale des eaux et des forêts.
- Lyrantzis, G., V.P. Papanastasis and I. Ispikoudis. 1998. Role of livestock husbandry in social and landscape changes in White Mountains and Psilorites of Crete, p. 322-327. In: Ecological Basis of Livestock Grazing in Mediterranean Ecosystems (V.P. Papanastasis & D. Peter, eds). Proceedings of the International Workshop, Thessalonica, 23-25 October 1997. European Commission.
- Μακέδος, Ι. 1998. Εθνική πολιτική διαχείρισης λιβαδιών, σελ 17-30. Στρατηγική ορθολογικής διαχείρισης λιβαδικών πόρων, θεσμικό πλαίσιο (επιμέλεια έκδοσης Α. Νάστης, Ι. Μυλωνάκης και Π. Παυλίδου). Πρακτικά επιστημονικής ημερίδας. Θεσσαλονίκη, 30 Ιανουαρίου 1998. Ελληνική Λιβαδοπονική Εταιρεία.

Papanastasis, V., S. Kyriakakis and I. Ispikoudis. 1990. Forestry and grazing practices in Crete. p. 42-46. In: Stability and change in the Cretan Landscape (A.T. Grove, J. Moody and O. Rackham, eds). Proc. of the meeting, Kolympari, Crete, 20-22 April 1990, Corpus Christi College, Cambridge.

Υπουργείο Γεωργίας, αδημοσίευτο κείμενο απεσταλμένο στη Γενική Διεύθυνση Γεωργίας Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Φραγκιουδάκης, 1998. Η οριοθέτηση βοσκοτόπων στο δασικό χώρο ως θεσμός και ως τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων της κτηνοτροφίας, σελ. 31-36. Στρατηγική ορθολογικής διαχείρισης λιβαδικών πόρων, θεσμικό πλαίσιο (επιμέλεια έκδοσης Αν. Νάστης, Ι. Μυλωνάκης και Π. Παυλίδου). Πρακτικά επιστημονικής Ημερίδας. Θεσσαλονίκη, 30 Ιανουαρίου 1998, Ελληνική Λιβαδοπονική Εταιρεία.

Sites

<http://www.teagasc.ie/agrifood/cap.htm> Common Agricultural Policy (CAP)

http://biodiversity-chm.eea.eu.int/convention/cbd_ec/policy_areas/10203020/10203020421

The reform of the common agricultural policy

Livestock husbandry in mountainous areas: from european directives to local realities

M. Sioliou -Kaloudopoulou¹ and I. Ispikoudis²

¹Department of Geography and Spatial Planning,
University of Paris I- Panthéon-Sorbonne, France

²Laboratory of Rangeland Ecology, Aristotle University,
541 24 Thessaloniki, Greece

Summary

Since the creation of CAP, rural Europe has been submitted to radical changes. The Greek mountain areas are not an exception to the rule. CAP aims to regulate the world market. The directive 75/268 and the regulation 2078/92 established the compensatory payments to European farmers, as a recompense for a possible partial loss of their income. The results of the above-mentioned directive and regulation to the Mediterranean mountains areas- most of them are also classified as LFA-, were ambiguous. The characterisation LFA increases the possibilities of EU's subsidies but the former application of EU's agricultural and rural policies didn't presupposed ecological dimensions. From now on, their application takes into account ecological factors. That is why forest policy concerning pasture in Greek mountains areas should be revised, taking into account not only the environmental but the social and cultural utility as well.

Key words: Compensatory payments, Less Favoured Areas.